

Vypořádání BSM - nyní SJM

Pro určení, které konkrétní věci nebo pohledávky mají být každému z manželů přiděleny, nestanoví zákon výslovně žádná hlediska - určující je zásadně účelné využití věcí tak, aby nebylo třeba vyrovnání podílů peněžitou částkou. Takový postup však není bezvýjimečný, za jedno z hledisek pro přikázání věci manželovi se považuje zpravidla dlouhodobé užívání věci tímto manželem po rozvodu.

Při úvaze o tom, kterému z manželů přikázat pohledávku, vzniklou investicemi do přístavby bytové jednotky k domu rodičů tohoto manžela, soud přihlédne i k tomu, že manžel po rozvodu manželství v uvedené bytové jednotce bydlel a posléze získal i spoluvlastnický podíl k domu, v němž se byt nachází. Na tom by pak nic neměnila ani skutečnost, že tato pohledávka by v případě vznesené námítky promlčení nemohla být s úspěchem přisouzena.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 22 Cdo 811/2003, ze dne 11.12.2003)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobkyně A. S., zastoupené advokátkou, proti žalovaným: 1) M. S., zastoupené advokátkou, 2) nezl. L. S., zastoupené matkou žalovanou 1), 3) J. S., 4) A. S., o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů, vedené u Okresního soudu v Trutnově pod sp. zn. 8 C 132/90, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 17. října 2001, č. j. 26 Co 317/2001-340, tak, že rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 17. října 2001, č. j. 26 Co 317/2001-340, se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Soud prvního stupně rozsudkem ze dne 18. ledna 2001, č. j. 8 C 132/90-308, vypořádal společné jmění žalobkyně a původně žalovaného V. S. jako bývalých manželů. V. S. 8. 5. 1998 zemřel a jeho právními nástupci jsou žalobci jako jeho dědici. Soud přikázal do výlučného vlastnictví žalobkyně movité věci v hodnotě 9.494,- Kč a zůstatkovou hodnotu členského podílu u Stavebního bytového družstva ve Š. ve výši 3.000,- Kč, do dědictví po zemřelém V. S. movité věci v hodnotě 5.082,- Kč, zůstatek na tuzexovém účtu č. 2-68784 vedeném u, a. s. ve výši TK 472,5 (1.054,- Kč), odbytné z pojistné smlouvy č. 123 vedené u pojišťovny, a. s., ve výši 1.600,- Kč, osobní automobil Fiat UNO 45, SPZ ... v ceně 100.800,- Kč, pohledávku vůči jeho rodičům V. a Z. S. ve výši 85.150,- Kč z titulu investic do rodinného domku čp. 860 v P. - K. a vypořádací podíl 90.596,- Kč vůči žalobkyni (výrok I). Dále rozhodl o náhradě nákladů řízení a soudním poplatku (výrok II - V).

Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že manželství žalobkyně a V. S., uzavřené 29. 5. 1975, bylo pravomocně rozvedeno rozsudkem Okresního soudu v Trutnově ke dni 12. 5. 1989 a že k vypořádání jejich společného jmění manželů (dále jen „SJM“) dohodou nedošlo. Soud prvního stupně uvedl, že vypořádal ty movité věci, na kterých se žalobkyně a její manžel jako společně pořízených shodli. Do vypořádání bez bližší specifikace nezahrnul věci, „které účastníci vyloučili z vypořádání, když částečná dohoda o vypořádání není vyloučena“, a „nevypořádal ani věci, které byly darovány jednomu nebo oběma manželům, neboť takové věci nespádají do okruhu SJM“. Jmenovitě se soud prvního stupně zabýval přehrávačem zn. Blaupunkt, videokazetami (vypořádal nikoli žalobkyní uváděných pět kusů, ale jen tři kusy), neúplnou soupravou „cibulák“, 2 žehličkami, mixérem Eta a podlahovou krytinou. Dále soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že žalobkyně a V. S. investovali v letech 1982 - 1984 do přístavby rodinného domku čp. 860/18 v P. - K., náležejícího rodičům V. S. Těm byla v roce 1981 povolena přístavba jedné bytové jednotky s předpokládaným rozpočtem 155.000 Kčs, se kterou započal jejich syn J. S. Poté, co se pro neshody s rodiči od roku 1982 na přístavbě nepodílel, pokračovali v přístavbě žalobkyně a její manžel V. S. Ti neměli samostatné bydlení, bydleli na bytovně ve Š. a podle potvrzení MěNV ve Š. byli od 18. 5. 1981 zapsáni v evidenci uchazečů o výstavbu řadového rodinného domku. V. S. byl posléze zaměstnán v cizině. Přístavba byla kolaudována v roce 1984. Mezi J. S. a rodiči došlo v souvislosti s jeho prací na přístavbě k finančnímu vyrovnání tak, že mu rodiče zaplatili v letech 1982 - 1987 ve splátkách 20.000 Kčs. V. S. v domě rodičů bydlel i poté, co se žalobkyní zrušili v roce 1987 společnou domácnost. Rodiče mu polovinu tohoto domu v roce 1992 darovali a současně druhou polovinu darovali synovi M. S., který v roce 1986 provedl přestavbu podkroví. Výši investic žalobkyně a V. S. dovodil soud prvního stupně z

vyúčtování předloženého žalobkyní, po odpočtu „neinvestičních nákladů“ za projekt, zřízení telefonní linky, telefonu a nátěrů a s přihlédnutím k ceně garážových vrat podle dokladu o jejich pořízení. Vzal za prokázáno také z výpovědi svědkyně K. K., matky žalobkyně, že ji informovala, že s manželem vynaložili na přístavbu 100.000 Kč a svědkyně přispěla na úhradu za instalaci plynového topení částkou 5.000 Kč. Žalobkyně se jí také zmiňovala o nákupu oken, dveří a garážových vrat. Tato výpověď byla podpořena i výpovědí sestry žalobkyně H. H. Podle soudu prvního stupně měli žalobkyně a její manžel k dispozici finanční prostředky ke krytí investic do domu rodičů, když V. S. pracoval v cizině a už v roce 1981 se ucházeli o výstavbu rodinného domu ve Š. Jestliže došlo k finančnímu vypořádání mezi J. S. a jeho rodiči, je nepravděpodobné, že by rodiče financovali přístavbu a později přestavbu svého domu zcela z vlastních prostředků.

Krajský soud v Hradci Králové jako soud odvolací k odvolání žalované 1) rozsudkem z 17. 10. 2002, č. j. 26 Co 317/2001-340, rozhodl o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů (dále jen „BSM“) žalobkyně a V. S., nikoli jako soud prvního stupně o vypořádání SJM. Zánikem manželství žalobkyně a V. S. v roce 1989 zaniklo také podle § 148 odst. 1 ObčZ ve znění před novelou provedenou zákonem č. 91/1998 Sb. (dále jen „ObčZ“) jejich BSM. Jestliže BSM ke dni 1. srpna 1998, kdy novela nabyla účinnosti, již neexistovalo, nemohly se podle čl. VIII. této novely věci náležející do zaniklého BSM stát součástí SJM. Odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně změnil jen ve výrocích o vypořádání pohledávky vůči rodičům zemřelého V. S. z titulu investic do rodinného domku čp. 860 v P. - K. tak, že přikázal pohledávku ve výši 15.000,- Kč žalobkyni a v téže výši pohledávku do dědictví po V. S. a vypořádací podíl určil částkou 48.021 Kč. V ostatní části rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl o nákladech odvolacího řízení a soudním poplatku.

Odvolací soud neshledal důvodnou námitku proti zařazení osobního automobilu Fiat do BSM. Pokud jde o druhou námitku, týkající se pohledávky vůči manželům V. S. st. a Z. S. ve výši 85.150,- Kč, odvolací soud dospěl k závěru, že investice v této výši žalobkyně neprokázala. Odvolací soud opakoval důkaz seznamem investic, který vypracovala žalobkyně. Uvedl, že tato listina má sice určitou vypovídací hodnotu, ale může sloužit pouze jako nepřímý důkaz. Jen investice ve výši 30.000,- Kč za montáž topení v domě byla podpořena i výpovědmi svědkyň H. a Ř. Odvolací soud nevyločil, že žalobkyně disponuje dalšími důkazy, jimiž by se jí mohlo podařit prokázat investice vyšší, avšak považoval doplnění dokazování v tomto směru za nevhodné, neboť by nemohlo přivodit pro žalobkyni příznivější rozhodnutí. Odvolací soud po zjištění, že pohledávka vůči V. S. st. a Z. S. nebyla dosud soudně uplatněna, v důsledku čehož je zřejmě promlčena, a tedy soudně nevymahatelná, považoval za spravedlivé přikázání pohledávky oběma stranám sporu ve stejném poměru. Z toho dovodil, že na konečné finanční vypořádání tak výše pohledávky nemá vliv a i kdyby žalobkyně ještě další důkazy ohledně investic navrhla, další doplnění dokazování by přineslo jen zvýšení celkové hodnoty BSM pro poplatkové účely.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost dovozuje z ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) OSŘ. Poukazuje na to, že návrh na vypořádání BSM podala již v roce 1990 a v průběhu řízení se situace změnila v její neprospěch. Soud nepřihlédl k tomu, že podstatnou a rozhodující část majetku odvezl V. S. - tak např. vypořádal jako společný osobní automobil Fiat Uno, ale nevyvodil důsledky z toho, že V. S. odmítl vůz ukázat znalci. Právě v tomto voze byl také umístěn přístroj, který však již soud do vypořádání nezahrnul s tím, že se jeho existenci nepodařilo žalobkyni prokázat. Ve svém celku šlo také o další přístroje, které soud z BSM jako sporné vyloučil, a to „televizor Blaupunkt, televizor Grundig, radiomagnetofon Sharp, video Philips, sluchátka Watson, různé kazety atd.“ Kromě toho soud nepřihlédl k tomu, že existenci těchto společných věcí potvrdil i syn J. S. Žalobkyně nesouhlasí dále s tím, jak odvolací soud posuzoval otázku investic vložených do domu rodičů jejího bývalého manžela. Poukazuje na to, že manžel dosahoval vysokých výdělků, rodina žila na ubytovně a šetřili na výstavbu rodinného domku. Právě proto také přístavbu domu rodičů manžela financovali. Soud měl vést bývalého manžela k tomu, aby se soudního jednání zúčastnil a předložil veškeré listiny a doklady, které k investicím do přístavby měl. Rodiče manžela naproti tomu finanční prostředky na přístavbu neměli a soud neporovnal výdělkové poměry rodičů s poměry žalobkyně a jejího manžela, ačkoliv na to žalobkyně poukazovala. Tím, že soud po třinácti letech změnil právní názor na vložené investice, došlo k výraznému poškození žalobkyně. Hodnota přístavby se ke dni vypořádání pohybuje v milionových hodnotách a pokud soud vychází z ceny investic před osmnácti lety, je vypořádací podíl naprosto neadekvátní situací, která existovala v cenových relacích v roce 1990. Žalobkyně považuje výši vypořádacího podílu za neúměrnou tomu, že to byl bývalý manžel, který po rozvodu užíval společný osobní automobil a také přístavbu v domě rodičů. Navrhla, aby dovolací soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalovaná 1) se k dovolání vyjádřila tak, že navrhla, aby byl rozsudek odvolacího soudu potvrzen. Další žalování se k dovolání nevyjádřili.

Nejvyšší soud po zjištění, že včasné dovolání proti rozsudku odvolacího soudu bylo podáno řádně zastoupenou oprávněnou osobou, dále zkoumal, zda jde o dovolání přípustné.

Podle § 236 odst. 1 OSŘ lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Dovolatelka opřela přípustnost dovolání o § 237 odst. 1 písm. a) OSŘ, podle kterého je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé.

Přípustnost dovolání proti měnícímu rozsudku odvolacího soudu podle citovaného ustanovení je založena na nesouhlasnosti rozsudku odvolacího soudu s rozsudkem soudu prvního stupně. O nesouhlasný rozsudek jde tehdy, jestliže okolnosti významné pro rozhodnutí věci byly posouzeny oběma soudy rozdílně, takže práva a povinnosti stanovená účastníkům jsou podle závěrů těchto rozsudků odlišná. Pro posouzení přípustnosti dovolání je tedy podstatné porovnání obsahu obou rozhodnutí.

Podle § 242 odst. 1 OSŘ dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden.

Podle § 242 odst. 2 písm. d) OSŘ dovolací soud není vázán rozsahem dovolacích návrhů, jestliže z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky.

Dovolací soud není oprávněn přezkoumávat věcnou správnost výroku rozsudku odvolacího soudu, proti němuž není dovolání přípustné, i když z pohledu ustanovení § 242 odst. 2 písm. d) OSŘ jde o spor, v němž určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky vyplývá z právního předpisu. Propojení výroku odvolacího soudu, proti němuž dovolání přípustné je, s výrokem, který není přípustno zkoumat, se při rozhodnutí o dovolání projevuje v tom, že shledá-li soud důvody pro zrušení přezkoumávaného výroku, zruší současně i výrok, jehož sepětí se zkoumaným výrokem vymezuje ustanovení § 242 odst. 2 OSŘ [k tomu srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu uveřejněné pod č. 27 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek z roku 1999 a rozhodnutí publikované v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, vydávaném nakladatelstvím C. H. Beck (dále jen „Soubor“), svazku 2, pod C 132].

Odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně jen tak, že snížil pohledávku z titulu investic do domu čp. 860 v P. - K. o 51. 150 Kč, přikázal pohledávku 30. 000 Kč jednou polovinou žalobkyni a jednou polovinou do dědictví po zemřelém V. S. (soud prvního stupně ji přikázal celou do dědictví), v důsledku čehož určil i novou výši vypořádacího podílu. Jen v tomto rozsahu je rozsudek odvolacího soudu rozsudkem měnícím.

Podle § 220 odst. 1 OSŘ odvolací soud změnil rozhodnutí, jestliže soud prvního stupně rozhodl nesprávně, ačkoliv správně zjistil skutkový stav. Podle odstavce 2 téhož ustanovení může změnit rozhodnutí i tehdy, jestliže po doplnění dokazování je skutkový stav zjištěn tak, že je možné o věci rozhodnout.

Podle § 213 odst. 1 a 2 OSŘ odvolací soud není vázán skutkovým stavem, jak jej zjistil soud prvního stupně a může opakovat dokazování nebo je i doplnit, nejde-li o rozsáhlejší doplnění a lze-li je provést bez průtahů. Pro řízení před odvolacím soudem platí přiměřeně ustanovení o řízení před soudem prvního stupně, není-li stanoveno něco jiného (§ 211 OSŘ). Z toho plyne, že dokazování před odvolacím soudem má být provedeno při jednání (§ 122 odst. 1 OSŘ) a účastníci mají právo vyjádřit se ke všem důkazům, které byly provedeny (§ 123 OSŘ). Zásada, že odvolací soud není vázán skutkovým stavem zjištěným soudem prvního stupně tedy neznamená, že by se odvolací soud mohl bez dalšího odchýlit od skutkové zjištění soudu prvního stupně. Může tak učinit za předpokladu, že opakuje dokazování, resp dokazování doplní, tedy postupuje v souladu s § 122 odst. 1 a § 123 OSŘ. Jestliže odvolací soud uvedeným způsobem nepostupuje, trpí odvolací řízení vadou, který měla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a je dán dovolací důvod podle § 241 odst. 2 písm. b) OSŘ. Tak je tomu i v dané věci.

Soud prvního stupně dospěl k závěru, že investice žalobkyně a jejího manžela V. S. do domu jeho rodičů odpovídají specifikaci sestavené žalobkyní také na základě výsledku svědkyň K. K. a H. H. Odvolací soud, jak vyplývá z odůvodnění jeho rozsudku, dospěl k odlišnému skutkovému zjištění ohledně výše investic, aniž však důkaz výsledkem těchto svědkyň opakoval. Na tom nic nemění ani to, že šlo podle odvolacího soudu o tzv. nepřímé důkazy, neboť i z nich soud prvního stupně skutkový stav zjistil.

Jde tak o vadu řízení, která měla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci /§ 241a odst. 2 písm. a) OSŘ/.

Podle § 150 ObčZ se při vypořádání vychází z toho, že podíly obou manželů jsou stejné. Stanovení rozsahu a ocenění majetku v BSM je předpokladem pro určení hodnotových podílů obou manželů. Za tímto vypořádáním z hlediska kvantitativního následuje vypořádání kvalitativní, to znamená určení, které věci a pohledávky z BSM připadnou

každému z manželů. Pro určení, které konkrétní věci nebo pohledávky mají být každému z manželů přiděleny, nestanoví zákon výslovně žádná hlediska - určující je zásadně účelné využití věcí tak, aby nebylo třeba vyrovnání podílů peněžitou částkou. Takový postup však není bezvýjimečný. Podle obecné judikatury se za jedno z hledisek pro přikázání věci manželovi považuje zpravidla dlouhodobé užívání věci tímto manželem po rozvodu. Tím se zohledňuje, že při vypořádání se vychází z ceny ke dni zániku manželství a užitnou hodnotu věcí spotřebovával po rozvodu do doby vypořádání jen jeden z manželů. Je proto namístě, aby také soud při úvaze o tom, kterému z manželů přikázat pohledávku, vzniklou investicemi do přístavby bytové jednotky k domu rodičů tohoto manžela, přihlédl k tomu, že manžel po rozvodu manželství v uvedené bytové jednotce bydlel a posléze získal i spoluvlastnický podíl k domu, v němž se byt nachází. Na tom nice nemění ani skutečnost, že tato pohledávka by zřejmě v případě vznesené námítky promlčení nemohla být s úspěchem přisouzena.

Tak tomu bylo i v daném případě, kdy investice žalobkyně a jejího manžela směřovaly do domu rodičů manžela za účelem zajištění bytové potřeby rodiny, a byl to manžel žalobkyně, který v přistavené bytové jednotce i po rozvodu manželství bydlel a posléze se stal spoluvlastníkem domu, v němž se bytová jednotka nachází. Za této situace je namístě přikázat uvedenou celou tuto pohledávku do dědictví po tomto manželovi, který v průběhu řízení o vypořádání BSM zemřel.

Nesprávnou aplikací § 150 ObčZ odvolacím soudem je naplněn dovolací důvod, spočívající v nesprávném právním posouzení věci /§ 241a odst. 2 písm. b) OSŘ/.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Tarifní hodnota](#)
- [Nepoložení předběžné otázky Soudnímu dvoru EU](#)
- [Koupě nemovité věci](#)
- [Nesprávný úřední postup \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Platební neschopnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předkupní právo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušení řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Rodinný závod \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Dědictví](#)
- [Výživné](#)
- [Valná hromada](#)